

Plovia a bots i barrals, i fins i tot a estones pedregava. De nit, la pujada a Jerusalem era una calamitat, i als turons de la ciutat santa el fred penetrava fins als ossos. Al *checkpoint* d'accés al Mur de les Lamentacions (*kotel*) per la Dung Gate — una de les vuit portes d'accés a la ciutat antiga— un grup d'unes cinquanta dones espera enfront del detector de metalls i els guàrdies de seguretat. Algunes sostenen petites menoràs (canelobres) i comencen a entonar, amb to agut i dolç, típiques cançons de Hanukà, la Festa jueva de les Llums.

Són integrants de Women of the Wall (WOW), dones jueves d'Israel i la diàspora que lluiten per poder exercir el seu dret a vestir lliurement robes litúrgiques, resar, llegir col·lectivament fragments de la Torà i festejar cantant la seva fe sense censures en l'últim vestigi dempeus del Segon Temple, el lloc més sagrat del poble jueu. Són rupturistes, però no homogènies: les seves integrants provenen de corrents diferents com l'ortodox, el reformista, el conservador o el renovador. El seu objectiu és aconseguir el reconeixement i l'aprovació, per practicar el seu judaisme lliurement, per part de les autoritats polítiques i religioses, que des de la fundació de l'Estat d'Israel l'any 1948 van acordar deixar en mans dels rabins ultraortodoxos el control absolut sobre les normes que s'apliquen al *kotel*.

L'accés a la plaça del sagrat lloc ja és segregat. D'una banda, homes engalanats amb vestimentes fosques i plàstics impermeables per cobrir els barrets de copa observen atònits; al costat, les combatives dones accedeixen a la plaça una a una cantant enèrgicament i, contra tot pronòstic, amb els canelobres a les mans. "M'han demanat amablement que no accedís amb la meva menorà, però els he dit que no hi ha una altra alternativa. No estic autoritzada a encendre les espelmes del canelobre ubicat aquí, ja que solament els homes poden fer-ho. Els he dit que, si no volen

La revolució litúrgica de les dones del mur a Jerusalem

El moviment Womens of the Wall (WOW) està format per dones jueves que lluiten per poder exercir el seu dret a vestir lliurement robes litúrgiques, resar, llegir col·lectivament fragments de la Torà o festejar cantant la seva fe sense censures.

Reportatge d'Ofer Laszewicki (Jerusalem)

que entri amb el meu, que me'l confisquin", va asseverar amb fermesa Anat Hofman, fundadora i presidenta del comitè executiu de WOW.

Davant diversos periodistes locals, ella i les seves companyes van voler fer visible el tens conflicte que mantenen amb el sector ultraortodox dominant. Davant la perseverança del grup de dones, els que manen al *kotel* van decidir suavitzar —almenys aquesta vegada— les normes: "El vigilant va fer una trucada i va ocórrer un miracle. Totes vam poder entrar amb els nostres canelobres. És el poder de la premsa, o potser algú es va adonar de l'impacte visual d'un munt de menoràs de dones que no tenen permès entrar-les", va comentar Hofman amb visible satisfacció.

Dins del sector del Mur de les Lamentacions reservat a les dones, les integrants de WOW van formar sobtada-

ment un cercle tancat. En obrir-lo, va aparèixer un gran canelobre "de contraban" construït amb pals de plàstic que van aconseguir introduir d'amagat, i van començar a cantar i ballar amb goig durant la penúltima nit de Hanukà. "Tothom ens va veure resant i celebrant sota la pluja incessant i saben que res no ens aturarà: ni la meteorologia, ni lleis o regulacions arbitràries, ni la policia", va afirmar Hofman.

Una disputa política i religiosa

Els moviments religiosos reformista i conservador, així com el col·lectiu de les dones de WOW, van presentar una petició a la Cort Suprema d'Israel per demandar al Govern que compleixi la seva promesa de construir un espai per resar igualitàriament a la punta sud del *kotel*. El partit ultraortodox Shaas —que representa l'espectre religiós d'origen

sefardita i està integrat en la coalició de Govern—, va elaborar una proposta de llei per prohibir qualsevol intent de rés igualitari al Mur de les Lamentacions o als seus voltants, així com evitar que les dones vesteixin robes litúrgiques, facin sonar el *sofar* (trompeta ancestral) o llegeixin fragments de la Torà. La pena proposada pels legisladors del Shaas és l'ingrés a presó o elevades multes econòmiques. Segons el rabí en cap del *kotel*, Samuel Rabinovich, els intents de WOW d'accedir al lloc amb rotllos de la Torà constitueixen una provocació.

Trenta parlamentaris, dos membres de la coalició de Govern de Netanyahu inclosos, van escriure una carta al primer ministre israelià per frenar immediatament la proposta del Shaas i implementar l'espai de rés igualitari. "La llei [proposta pel Shaas] divideix el poble jueu i perpetua la discriminació cap als →

Les accions de les dones del WOW per viure lliurement la seva religiositat són criticades per dones ortodoxes (a la dreta) amb pancartes i xiulets.

→ moviments reformista i conservador a la terra d'Israel", deia la carta impulsada per Nachman Shai, diputat de la coalició opositora Unió Sionista, que inclou el laborisme israelià. L'escrit recordava que "l'Estat d'Israel va ser establert per garantir la llibertat política i religiosa del poble jueu. Ara, el mateix Estat està erosionant els pilars essencials per a l'existència de l'Estat-nació per als jueus".

Al lluminós clarejar del 30 de desembre, les incansables dones de WOW van acudir novament al *kotel* per festejar el Rosh Jodesh, nom que rep el primer dia del mes segons el calendari jueu. A diferència de l'esdeveniment nocturn anterior, aquesta vegada la plaça anava plena de gom a gom. Com és habitual, van ser rebudes en un ambient hostil contra elles i les seves reivindicacions. Marcelo Polakoff, rabí de la província de Córdoba (Argentina), observava perplex com les protestants eren retingudes al *checkpoint*. Un cop a dins, el rabí argentí va seguir des del costat del mur reservat als homes com les integrants de WOW festejaven una *bat mitzvá* —ritual que marca la consecució de la maduresa personal— amb tota la indumentària litúrgica que només els homes tenen permès utilitzar.

"Estan produint cert ressentiment entre el món heredí, el sector ortodox més extrem que no veu amb bons ulls que les dones vesteixin robes tradicio-

nals i llegeixin la Torà", va explicar Polakoff enmig de l'incòmode xivarri. I va afegir: "El tema té a veure amb la llibertat religiosa, que a Israel és fantàstica. Aquí, musulmans o cristians tenen absoluta llibertat de culte. Paradoxalment, dins del poble jueu és difícil trobar el mateix, perquè el monopoli de les decisions sobre la religió va acabar en mans d'un dels diversos corrents que es donen en l'univers jueu en l'actualitat".

Lesbianes, cristianes, 'goyim'!

Sobtadament, les festives pregàries de WOW van ser interrompudes per xiulets insuportables, impropis i amenaces. Diverses dones ultraortodoxes van entrar simultàniament al *kotel* amb carrets de compra replets de pancartes i xiulets. La tensió era insuportable: les forces de seguretat van improvisar una barrera per separar les sorolloses dones, que van repartir xiulets entre els nens a l'altre costat del panell divisor perquè els menors les ajudessin en el seu particular boicot. A la plaça, grups d'homes vestits de negre de cap a peus van formar cercles i van iniciar sonsors càntics contra les dones que aspiren a resar lliurement. En ocasions, grups ultraortodoxos han fet circular missatges intimidatoris a les xarxes socials per tractar d'impedir els actes públics de les dones reformistes.

"Lesbianes, cristianes, *goyim!*", cridava en bucle una senyora ortodoxa amb perruca negra i un to de veu aclaparador. La seva ràbia es va tornar també contra una reportera, a qui va amenaçar per haver-la retratat. Malgrat tot, el soroll tampoc va poder amb la voluntat de les integrants de WOW, que acudeixen preparades amb taps per a les orelles i cascos per prosseguir amb els seus rituals. Contra els insults i la cridòria, somreien i cantaven amb més energia.

Linda Avitan, que forma part del comitè directiu de WOW, es va afiliar al grup quan va veure que hi havia dones que eren arrestades pel fet de vestir un *talit* (tela usada durant les pregàries): "Reso en una sinagoga conservadora i sempre porto *talit*, tinc dret a posar-me'l aquí també. Em sap greu als qui no els agrada, però estem autoritzades a fer-ho. Així ho diu la *halachá* [llei jueva], i va ser aprovat per un jutge. També volem llegir el llibre sagrat, la Torà, però a la gent no li agrada", va explicar Avitan atesa la insistent vigilància de diversos menors ultraortodoxos. "Ens hem convertit en un grup d'acció política perquè no podem exercir el nostre dret a resar. El Govern ens va autoritzar a desenvolupar una secció del *kotel* per a un rés pluralista, però no ho ha implementat. Estem cansades d'esperar", va comentar enriada abans d'agrupar-se amb les seves companyes i abandonar entre crits el lloc més sagrat del poble jueu. •